تیـــرۆری هزریـــی و جەنگـــی میدیایی.. ستار ئەحمەد

لە چەرخە جیاجیاکانی مێژووی مرۆڤایەتیدا، هەمیشە ململانێی نێوان دەسەڵات و وشەی ئازاد یەکێک بووە لە توندترین و ئاڵۆزترین ڕووبەڕووبوونەوەکان، بەڵام لە سەردەمی هاوچەرخدا ئەم ململانێیە شێوازێکی مەترسیدارتر و شەرمنانەتری بەخۆوە گرتووە کە خۆی لە دیاردەی سەرکوتکاریی هزری و جەنگی ڕاگەیاندندا دەبینێتەوە. کاتێک باس لە سەرکوتکاری و لەناوبردن دەکەین، مێشکی مرۆڤ ڕاستەوخۆ بەرەو توندوتیژیی جەستەیی و ڕشتنی خوێن دەڕوات، بەڵام مەترسیدارترین جۆری لەناوبردن ئەوەیە کە ناخی مرۆڤ، بیرکردنەوەی، و پێنووسەکەی دەکاتە ئامانج بە مەبەستی کوشتنی دەروونی و بێدەنگ کردنی هەمیشەیی. ئەم پرۆسەیە لە ئێستادا لە ڕێگەی دەزگاکانی ڕاگەیاندنی فەرمی و نیمچە فەرمییەوە، لەنێو لاپەڕەی ڕۆژنامە و گۆڤارە کۆنترۆڵکراوەکاندا بە شێوازێکی ڕێکوپێک و داڕێژراو پەیڕەو دەکرێت، بە جۆرێک کە چیدی پێویست بە زیندانیکردنی جەستەیی نووسەری ڕاستەقینە ناکات، بەڵکو لە ڕێگەی گەمارۆدانی هزری و داخرانی دەرگاکانی بڵاوکردنەوە، نووسەر لەناو نیشتمانی خۆیدا تووشی نامۆیی و گۆشەگیریی ڕەها دەکەن.

ئەمڕۆ پانتایی زۆری ڕاگەیاندن، لە جیاتی ئەوەی ببێتە سەکۆیەک بۆ ئاڵوگۆڕی بیروڕا و گەشەپێدانی ئەقڵی کۆمەڵگە، گۆڕدراوە بە سەنگەرێکی داخراو کە تەنها و تەنها بۆ نووسەرانی دەربار و قەڵەمە بەکرێگیراوەکان تەرخان کراون. نووسەری دەربار، ئەو تاقمەن کە هونەری نووسینیان کورتکردووەتەوە لە پیاهەڵدان، پاساو هێنانەوە بۆ شکستەکان، و جوانکردنی سیمای ناشرینی بارودۆخەکە. ئەوان وەک پاسەوانی دەرگای دەزگاکانی ڕاگەیاندن کار دەکەن و ڕێگە بە هیچ دەنگێکی ڕەسەن، ڕەخنەگر، یان داهێنەر نادەن کە سنووری لاپەڕەکانیان ببڕێت. ئەم دیاردەیە جۆرێکە لە گەمارۆدانی ڕۆشنبیری کە ئامانجەکەی وشک کردنی سەرچاوەکانی بیرکردنەوەی ئازادە. کاتێک گۆڤار و ڕۆژنامەکان دەبنە قۆرخکاریی گرووپێکی دیاریکراو کە تەنها لەبەر خاتری بەرژەوەندیی تەسک یان ملکەچیی کوێرانە دەرگایان بە دەکرێتەوە، لەوەدا کەچی دوایی ڕاستەقینەی ڕۆژنامەوانی و ئەدەب ڕوودەدات. نووسەری ڕەسەن، ئەو کەسەی کە بە خەمی ڕاستەقینەی زمان و ناسنامە و کۆمەڵگەکەیەوە دەنووسێت، خۆی لە بەردەم دیوارێکی ئەستووردا دەبینێتەوە؛ دیوارێک کە بە پارە و دەسەڵات و

تاکڕەویکردنی میدیایی دروستکراوە.
ئەم جەنگەی ڕاگەیاندنە تەنها شتێک نییە لەسەر بڵاوکردنەوەی وتارێک یان شیعرێک، بەڵکو جەنگێکی قووڵترە بۆ گۆڕینی هۆشیاریی گشتی و سڕینەوەی ناسنامەی ڕەخنەیی کۆمەڵگە. کاتێک خوێنەر ڕۆژانە تەنها یەک جۆر ڕوانگە، یەک شێواز لە زمان، و یەک ئاراستەی هزریی دەرباری دەبینێت، هێدی هێدی توانای جیاکردنەوەی چاک و خراپ، ڕەسەن و ساختەی نامێنێت. ئەمە ئەو خاڵەیە کە سەرکوتکاریی هزری تێیدا سەرکەوتن بەدەست دەهێنێت، چونکە ئامانجی کۆتایی ئەم ڕێڕەوە گۆشەگیرکردنی داهێنەرانی ڕاستەقینە و نائومێدکردنیانە تا ئەو ڕادەیەی پێنووسەکانیان دابنێن و بێدەنگی هەڵبژێرن. لەم دۆخەدا، پانتایی کلتووری دەبێتە زەنگاوێکی بێجووڵە کە تێیدا تەنها ئەو دەنگانە دەبیسترێن کە دەنگدانەوەی دەسەڵاتن. گۆڤار و ڕۆژنامەکان کە دەبوو ببنە گۆڕەپانی ڕامان لە ونبوون و گۆڕان بەدوای ڕاستیدا، دەبنە ئامرازی چەواشەکاری و شاردنەوەی کەم و کورتییەکانی بارودۆخەکە، و نووسەری ئازادیش وەک بێگانەیەک لەسەر لێواری ئەم پانتاییە سەیر دەکریت.
ئەم ڕێبازی دەرکردن و پەراوێز خستنە، زیانێکی گەورە لە پایەکانی زمان و ئەدەبی نوێ دەدات. نووسەرانی دەربار زۆرجار بە زمانێکی سست، دووبارەبووەوە، و بێگیان دەنووسن، چونکە نووسینی ئەوان لە ناخی ئەزموونێکی قووڵ و ئازارێکی ڕاستەقینەوە سەرچاوە ناگرێت، بەڵکوو تەنها جێبەجێکردنی فەرمانێکی هزرییە. بە پێچەوانەوە، نووسەری سەربەخۆ کە دەیەوێت زمان وەک پارێزەری شکۆ بەکاربهێنێت، ڕێگەی لێدەگیرێت، بەمەش کۆمەڵگە لە تاقیکردنەوە وێژەیی و هزرییە بەپێزەکان بێبەش دەبێت. ناهێڵن بابەتی کەس بڵاوبێتەوە مەگەر ئەوەی بڕوانامەی دڵسۆزیی بە بازنەی دەربارییەکان واژۆ کرد بێت، ئەمەش وا دەکات کە پرۆسەی داهێنان بوەستێت و جۆرێک لە گەندەڵییی ڕۆشنبیری باڵ بەسەر ناوەندەکەدا بکێشێت. ئەوەی لەم ناوەندەدا ڕوودەدات، سەرکوتکردنی بێدەنگی بەهرەکانە؛ کوشتنی ئەو دەنگە نوێ و هاوچەرخانەیە کە نایانەوێت ببنە درێژکراوەی باو و دەیانەوێت پەیامی ڕاستەقینەی مرۆڤ و مێژوو بگێڕنەوە.
بەڵام ئەزموونی هزر سەلماندوویەتی کە پێنووسی ڕەسەن هەرگیز لەناو ناچێت و ڕووباری وشەی زیندوو هەمیشە ڕێڕەوی خۆی دەدۆزێتەوە. هەرچەندە گۆڤار و ڕۆژنامە قۆرخکراوەکان دەرگاکانیان دابخەن و تەنها پانتایی بۆ ستایشکارانی خۆیان بهێڵنەوە، وشەی ڕاستەقینە هێزی خۆی لە ڕاستییەوە وەردەگرێت، نەک لە لاپەڕەی دەزگاکانی ڕاگەیاندنی سەبەرەوە. ئەم جەنگی ڕاگەیاندنە ڕووشکێنە، ئەگەرچی لە کاتی کورتدا دەبێتە هۆی پەراوێز خستنی داهێنەران و بالادەستیی

دەربارەکان، بەڵام لە درێژخایەندا مێژووی ئەدەب و هزر بێژینگێکی ورد پەیڕەو دەکات؛ هەموو ئەو نووسینە کاتی و بێ ناوەڕۆکانەی بە ڕازیبوونی ناوەندەکانی هێز نووسراون، لەگەڵ کاتدا کاڵ دەبنەوە و نامێنن، و تەنها ئەو دەنگانە دەمێننەوە کە بە ڕاستگۆیی و بە پاراستنی شکۆی مرۆق و زمان نووسراون. سەرکوتکاریی هزری ناتوانێت بیرکردنەوە کۆتوبەند بکات کاتێک نووسەر ئامادە بێت باجی سەربەخۆیی خۆی بدات و ڕەتیکاتەوە ببێتە بەشێک لەو ئامێرە ڕاگەیاندنە شێوێنەرەی کە ئەرکی تەنها کوشتنی ڕۆحی داهێنان و سەپاندنی تاریکییە بەسەر جیهانی وشەدا.

ستار ئەحمەد